

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשעי" דק"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עיונים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום' • עמוד הש"ס מס' פסחים פה - פה:

לוח לימודי היום - עש"ק פר' בראשית תשע"ט

עמוד היום: פסחים • עמוד הלכה: קצור הלכה למעשה, הל' קדושת בית'ני • לומדת יאחק: שומר אמונים

שיעורי 'עמוד היום וההלכה' - וכן לכל מכומי התורה הלכה וחסידיות
ניתן לשמוע במערכת המשובחת: 'קול התורה' 02-3-722-700

יום לשבוע	עמוד חזרה	עמוד היום	חברות 'בתי הש"ס'	הלכה למעשה	לומדת יאחק
עש"ק	פז:	פח.	חברות 'בתי הש"ס' - חתומות מסכת פסחים		קכו.
שב"ק	פח.	פח:	חברות 'בתי הש"ס' - חתומות מסכת פסחים		קכו:
ראשון	פח:	פט.	חברות 'בתי הש"ס' - חתומות מסכת פסחים	לו	קכו.
שני	פט.	פט:	חברות 'בתי הש"ס' - חתומות מסכת פסחים	לז	קכו:
שלישי	פט:	צ.	חברות 'בתי הש"ס' - חתומות מסכת פסחים	לח	קכח.
רביעי	צ.	צ:	חברות 'בתי הש"ס' - חתומות מסכת פסחים	לט	קכח:
חמישי	צ:	צא.	חברות 'בתי הש"ס' - חתומות מסכת פסחים	מ	קכט.

הדלקה"ג: 5:43 ■ סווק"ש למנהיגו: 8:28 ■ מוצב"ק, ר"ת: 7:34

הדו"ת דאורייתא

נערך ע"י הרה"ג ר' נתן גוטליב מח"ס מגדים חדשים על פמ"ג י"ד:

לשלח השבת

ה'דין תורה הנפלא' אצל הסניגורן של ישראל

היה זה בשנת תקמ"ה, הצדיק הקדוש סניגורן של ישראל רבי לוי יצחק ז"ל עקר לעיר בארדיטשוב כדי לכהן שם כרב ואב"ד, אחרי שכינה ברוטשעוואהל, ובעליהוב, ובפינסק, ועברו עליו דברים קשים שונים במקומות אלו הגיע עתה אל המנוחה ואל הנחלה בעירו 'בארדיטשוב', בהיותו כבן מ"ה שנים, שם כבר כיהן עד יום פטירתו בשנת תק"ע, בסך כ"ה שנים לטובה, ושם מנוחתו כבוד, ונהייתה לתל תלפיות - שם פונים אלפים מאחינו בני ישראל להוושע בדברי ישועה ורחמים.

היה זה פחות משבוע אחרי תחלת כהונתו בעיר זו, שלשה אנשים נקשו על דלת ביתו כדי לבקשו להכריע ביניהם ב'דין תורה' שיש ביניהם. ההתרגשות היתה גדולה, 'פסק הלכה' יהיה הראשון אותו יתן הקדוש רבי לוי יצחק במסגרת כהונתו החדשה בעיר 'בארדיטשוב'.

וכך היה מעשה:

סוחר עשיר מן העיר הסמוכה הביא אתו כמה חביות מלאות בדבש כדי למוכרן ביריד הגדול בבארדיטשוב. אולם לרוע המזל, בדיוק אז ותרד פלאים מחיר הדבש, וכיוון שלא רצה לסבול אבדן רווח על השקעתו, הוא ביקש מיידו הגר בבארדיטשוב אם יוכל להכניס החביות במרתפו הגדול, עד הזמן שהמחירים יעלו שוב.

הם היו ידידים ותיקים, ולכן האיש הגר בבארדיטשוב שמח לעזור לו, הן מקום רב יש לו במרתפו, ולמה לא יעשה טובה לרעהו. כיוון שהכירו איש את רעהו וכל אחד מהם סמך על ישרו של האחר, הם לא העלו את דבר הפקדון על הכתב, ואף לא קראו לעדים להיות נוכח בדבר פקדון הדבש.

בינתיים היה הסוחר עסוק כל הזמנים בטרדות מסחריו האחרים, בין היתר עסק במסחר 'יונת', שמן, פירות, וירקות, ועוד, וכמעט נשכח ממנו מסחר הדבש שנשאר אז תקוע. עברו כמה שנים, מחיר הדבש נשאר עדיין נמוך, וכך נשארו החביות במרתף שבבארדיטשוב בלי שיפתחו אותן, נסתרות מעין רואה.

עבר זמן נוסף, בינתיים, ה'נפקד', שבביתו הוכנס בשעתו הדבש נחלה ונפטר בזמן קצר מן העולם, ובמשך הזמן גם ווגתו נפטרה מן העולם. ועתה החל מחיר הדבש סוף סוף לעלות, ונזכר הסוחר מסחורתו היפה שעתה הוא הזמן הנכון להתעסק בהם, איך הוא פתגם הקונטן 'צריך להכות עם הגרון על הברזל כל זמן שהברזל רותח'.

ובכן, כשהעלייה במחיר נעשתה בצורה טובה הופיע בעליהן של החביות על דלת פתחו של חבירו, וביקש לדבר עמו, אך הבנים שפתחו לו את הדלת הביהו לו המצב שאביהם בעל-הבית כבר נמצא בן-גן-עדן, זה לפני כמה שבועות שבק חיים לכל חי, אחרי מחלה קצרה שתקפה אותו.

הסוחר עמד נבהל מהבשורה הקשה, ואחרי דברי תנחומין והרחבה על מעלותיו של המנוח, ניגש הסוחר העומד על הפתח

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צִבְאוֹם; שבת בראשית: חידושים נפלאים, בדין: אמירת 'ויכולו' בליל שב"ק

שבויכלו כתיב שלשה פעמים "אשר" [מלאכתו "אשר" עשה ב' פעמים, וכן "אשר" ברא אלקים לעשות], ובפסוק ויקחו אליך פרה אדומה כתיב ג' פעמים "אשר" [אשר צוה ה' לאמר, "אשר" אין בה מום, "אשר" לא עליה עול], כשם שפרה [אדומה] מכפרת, כך האומר ויכלו שלשה פעמים מתכפר, עכ"ל ה'.

וגם בדברי הארז"ל (שער הכוונות) מפורש שצריך לומר ג' פעמים ויכולו בליל שב"ק, ומבאר טעמו על פי סוד.

כמה פעמים יאמרו ה'נשים'?

ונוגע למעשה לענין נשים שמתפללין קבלת שבת בבית ביחידות, שטוב שאמרו ויכולו אחר שמו"ע, אף שאין שייך אצלם ענין עדות מכל מקום שייך ענין זה להשלים ג' פעמים ויכולו, ופעם השלישי יוצאין מפי המקדש כשאומר ויכולו.

אמנם י"א שאצל נשים לא שייך ענין אמירת שלוש פעמים ויכולו ^א, - וכמדומה שכן המנהג.

ויכולו בציבור באמצע שמו"ע?

ועוד נפק"מ יש בזה, לענין אם אחד התאחר בתפלתו ובעת שהציבור אומרים ויכולו עדיין הוא באמצע שמו"ע בברכת אתה קדשת, ואומר ויכולו בתוך שמו"ע ביחד עם הציבור, ונמצא שאין צריך לומר שנית ויכולו כשגומר שמו"ע עם חבירו משום דין עדות, שהרי אמרו ויכולו בתוך שמו"ע ביחד עם הציבור. אך מ"מ צריך לומר שנית ויכולו אחר התפלה ביחידות, כדי להשלים אמירת ג' פעמים ויכולו.

דין 'יו"ט' שחל להיות בשבת?

וכן נוגע דין זה לגבי יו"ט שחל להיות בשבת, שמתפללין ערבית של שלש רגלים ואין אומרים ויכולו באמצע, שיש ליזהר לומר ויכולו ב' פעמים אחר התפלה, כדי להשלים אמירת ג' פעמים ויכולו. - אך באמת לא ראינו שנוהגין כן.

ה. ובאר זרוע (ח"ב סי' כ) כתב בלשון אחר וז"ל: נהגינו לומר ג' פעמים ויכולו, משום דשלשה אשר כתיבי בפרשת ויכולו, ושלשה אשר כתיבי בפ' פרה אדומה, מלמד שכל האומר ג' פעמים ויכולו כפרה לכל עונותיו וכאילו קיים כל התורה כולה, עכ"ל.

ו. כן יש דיוק בשו"ע הרב (סי' רע"א סעיף י"ט) שכתב בזה"ל: אף על פי שאמר ויכולו בבית הכנסת צריך לחזור ולאמרו על הכוס קודם קידוש, כדי להוציא בניו ובני ביתו הקטנים שלא אמרוהו עדיין, עכ"ל, ומדנקט הרב בלשון הוציא בניו ובני ביתו הקטנים, ולא אמר להוציא אשתו, משמע שאין המקדש מוציא הנשים באמירת ויכולו ונמצא שלא אצלם ענין אמירת ג' פעמים.

גודל אמירת ויכולו בליל שב"ק:

במס' שבת (ק"ט) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידהו על ראשו, ואומרים לו, 'וסר עונך וחסאתך תכפר' (שעי' ו' ז'). וכן איתא בזה"ק (פ' ויקהל ד"ה) כל מאן דיסהיד דא נכל מי שאומר ויכולו ומעיד על מעשה בראשית, וישוי לביה ורעותיה לרא [ויעיד בכל לבו ורצונו], מכפר על כל חוביו [מתכפרים לו עונותיו] ^א.

ובטעם הדבר שמוחלין לו על עונותיו מצינו דבר נפלא בזה בספר 'ישועות יעקב' (סימן רסח סק"א), וז"ל: הייתי רגיל לפרש לפי שאמרו כל האומר ויכולו מעיד שהקב"ה ברא העולם, ולכן צריך לומר בעמידה, דמצות עדים בעמידה, והנה כשהעד רשע אין ממש בעדותו, ולכן אומרים לו וסר עונך, למען יהיו ישראל עדים כשרים, עכ"ל ^ב.

וכ"כ בספה"ק 'תפארת שלמה' (פ' תצא) וז"ל: כל האומר ויכולו מוחלין על כל עונותיו, כי ויכולו הוא עדות על חידוש העולם, ובעל כרחך צריך האדם להיות כשר לעדות, אם כן הוא אם עבר בעבירה ח"ו הוא פסול לעדות, לכן מוחלין לו על כל עונותיו להיות עדותו כשרה לאמיתתו, עכ"ל.

אמירת ויכולו, ב' או ג' פעמים?

והנה נוהגין לומר ויכולו בתפלה ב' פעמים: אחת באמצע שמו"ע, שנית מיד אחר שמו"ע. והטעם הפשוט כדי להעיד הציבור ביחד בקול רם על מעשה בראשית ^א.

אך הרבה גדולי הראשונים הביאו מדרש חז"ל (ואצלו לא נמצא המדרש) שחייב אדם לומר ג' פעמים ויכולו בליל שב"ק, ודוקא באופן זה מתכפר עונותיו ^ב. ולכן אומרים ב' פעמים בתפלה ופעם שלישי בקידוש היין.

ובטעם הדבר מצינו בהאבודרהם, וז"ל: (סדר מעריב של שבת) במדרש אמר טעם אחר [לומר ויכולו] בגזרה שוה,

א. ובכף חיים (סי' רס"ח סק"ב) כתב שיש להרהר בתשובה כשאומר ויכולו שאין כפרה בלי הרהור תשובה.

ב. וכ"כ באליה רבה (שם סק"ב) בשם קנז הגאון רבי אהרן שמעון שפירא ע"ש.

ג. כמו שכתב הסו"ס רס"ח וז"ל: נהגו לומר אותו בקול רם ומעומד משום שהוא עדות להקב"ה על מעשה בראשית, וכתיב ועמדו ב' האנשים ודרשינו (שבועות ל) אלו העדים, שצריכים להעיד ביחד ומעומד, ולכן צריך שיעמדו ויאמרו אותו ביחד, עכ"ל.

ד. כ"כ האבודרהם (סדר מעריב של שבת), והאור זרוע (ח"ב סי' כ), והנהגות מיימונית (הל' תפלה פ"ט ה"י), והראב"ה (מס' שבת סי' קצ"ו), והרוקח (סי' מ"ט) ע"ש.

פֶּלַמָּה שֵׁיאָמַר לָךְ בַּעַל הַבַּיִת עֵשָׂה חוּץ מִצָּא; [פסחים פ"ו]: **כל מה שיאמר בעה"ב עשה** **חוץ מצא, - ומה הדין כהיום?**

האם שייך דין זה כהיום:

אך למעשה יש לומר שלא שייך דין שלא לשנות האכסניא רק כשיש לחוש שיצא שם רע על בעל הבית או על האורח, אבל אם ברור שאין יוצא שם רע כלל, כגון מה שמצוי כהיום בדרך כלל שישולקן לתלות שבמקום האכסניא כבר נמצאו אנשים אחרים, או שהאורח מצא מקום נאה ויפה יותר כיון שאין יוצא על ידי זה שם רע כלל לא לבעל הבית ולא לאורח אין לחוש על זה, והכל לפי הענין.

'חוץ מצא' - אין צריך לשרת הבעל הבית בשוק מחוץ לביתו:

והב"ח (סי' ק"ע אות ו') כתב לפרש באופן אחר וז"ל: כל שירות שיאמר לו בעל הבית שיעשה בתוך ביתו יעשה, חוץ מצא, כלומר: אם יאמר לו שישרת אותו ביציאה חוץ לבית כגון לשלחו לשוק ולצאת חוץ לבית אין צריך לשרתו בכך, כי אין זה דרך ארץ לאורח לצאת לשוקים ולרחובות שאיננו מכיר בהן, עכ"ל.^א

והכוונה לפי דרך זה שכל מה מבקש בעל הבית מן האורח יש למלאות בקשתו מפני דרך ארץ וכבודו, זולת באופן שמבקשו לעשות דבר שמבוזה אותו.

פירושו הנפלא של השל"ה הק':

ולסיום יש לציין דברי השל"ה הק' (שער האותיות אות הק"ף אות שמי"א) שכתב בזה"ל: מה שאמרו ז"ל כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, בעל הבית היינו הקב"ה, כל מה שיאמר לך עשה מחוץ לעשה, חוץ מצא, שאם יאמר לך צא מביתי ואל תכנס בתשובה, כענין אלישע אחר [נשמע בת קול שובו בנים שובבים חוץ מאחרי], אל תשמע לו, אלא תכנס בתשובה, כי זה חשקו של בעל הבית, עכ"ל.

ג. והעתיקו המ"א (שם סק"ג), והביאור הלכה (שם ד"ה הנכנס לבית).

'חוץ מצא': בזה"ק הובא, ובשו"ע נשמט:

וכן מצינו בזה"ק (פ' פנחס ר"מ רמ"ד) בעל הבית דמומין אפילו למלכא, אית ליה למעבד רעותיה, [בעל הבית שהומין אורח אפילו אם האורח מלך יעשה רצון בעל הבית], ובגין דא אוקמוהו [ולכן קבעו חז"ל] כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא, ע"כ.

והובא דברי חז"ל הלכה בטור ושו"ע או"ח (סי' ק"ע סעיף ה') דז"ל המחבר שם: הנכנס לבית כל מה שיאמר לו בעל הבית יעשה, עכ"ל. אך הטור והשו"ע השמיטו סיום דברי הגמרא: 'חוץ מצא'.

'חוץ מצא' - דרך הלצה בעלמא:

וכבר עמד על זה התו"ט בספרו דברי חמודות (על הרא"ש חולין פ"ה סק"ב) וכתב בזה"ל: כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, והא דלא חש לה הטור והנמשכים אחריו לכתוב אלא דחוץ מצא, נראה לי דסבירא ליה דלא קאמר אלא להלצה בעלמא, עכ"ל.^ב - אמנם תמוה קצת שהיה גם בדברי הזה"ק הובא נוסח זה.

חידושו של המהרש"א:

והנה בחידושי מהרש"א שם כתב בזה"ל: כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, ראיתי בספר מוגה שמחקו 'חוץ מצא', ואינו נראה לפרש חוץ מצא כמשמעו, שלא יצא האורח גם שיאמר לו בעה"ב צא, וכי יתאכסן אדם ואל כרחו של בעה"ב, עכ"ל.

טעם הדבר שלא יצא עד שיכה אותו או שיזרוק לו כליו בחוץ:

אך באמת מצינו לרוב אחרונים שכתבו לפרש דברי חז"ל על פי דברי חז"ל במס' ערכין (טז): דאמר"י שם, לא ישנה אדם באכסניא שלו [הגיל להתאכסן אצל חבירו] לא ילך למקום אחר], רב אמר עד הכאה [עד שיכה אותו בעל הבית שאז מותר לילך למקום אחר], ושמואל אמר עד שיפשל לו כליו לאחוריו [ושבעל הבית יזרוק לו כליו בחוץ יוכל לילך למקום אחר].

וכל כך למה [מה הטעם שאין לשנות אכסניא], דאמר מר 'אכסניא פוגם ופגם', ופרש"י, אכסניא, המשנה מאכסניא שלו, פוגם בעל הבית, ופגם הוא עצמו, דאמר"י אינשי כמה קשים אלו שלא יוכלו לדור יחד, עכ"ל.

והמפורש שם בדברי חז"ל שאם אחד רגיל להתאכסן אצל חבירו אסור לשנות אכסניא ולילך להתאכסן במקום אחר, שמוציא שם רע על בעל הבית ועליו, שיאמרו שאין יכולין לדור יחד.

ועל פי זה פירשו אחרונים כוונת חז"ל: 'חוץ מצא', שאם אמר לו לצאת לא יצא עד שיכה אותו או שיזרוק לו כליו בחוץ.^ג

א. וכבר מצינו כענין זה במאירי שם וז"ל: אין גורסין בה חוץ מצא, אלא שבקצת ספרים נמצא כן, ודרך הגהת ליציגם נשתבשו בה הספרים, עכ"ל.

ב. כן פי' הרמ"א בהגהותיו על המרדכי (ברכות אות קס"ג), וכן פי' המטה משה (אות רצ"ג), והעתיקו המ"א סי' ק"ע (סק"ג), וכן פי' בדרישה (סי' ק"ע סק"ג), והעתיקו הפמ"ג (א"א שם סק"ג), וכן פירש היעב"ץ במור וקציעה שם.

להענין שלשמו הוא בא, הוא מבקש מבני לקחת את הדבש שהפקיד אצלו בחיים חיותו.

אלא שהבנים טענו מנגד שאביהם לא אמר להם כלום בענין זה, ואין הם יכולים לכבד את תביעתו בזמן שאין ידוע להם כלום מענין זה. "הן אמת שבאוצר אבינו ראינו חביות דבש, אך לא ידענו במילי דאבונא כלום, מעולם לא עירב אותנו אבינו בעניניו, ולא אמר לנו כלום" - הפטירו הבנים.

הסוחר עמד בפתח מחוסר אונים, הן עתה עשה הדרך עד כה עם סוסו ועגלתו, ועכשיו אין הם רוצים לתת לו סחורתו, התחרת על שלא עשה שום שטר או ראה אחרת על זה, כי בניו לא שמעו כלום ממנו בחיותו, ועכשיו כל סחורתו הולכת לבעלים אחרים אשר לא ייגעו ולא טרחו על זה כלל.

אחרי שדנו בענין, הם החליטו להגיע לבית-דין כדי לדון ולהורות בדבר ה'.

*

הקדושת לוי' ישב על כסא ממלכתו, שמע את טענות שני הצדדים, ונכנס למבוכה גדולה, דברי הסוחר נראים אמיתיים מאד, וגם שאר האנשים שהיו שם, כולל בני המנוח עצמם, הכירו את האיש הבא מחוץ לעיר כאדם ישר ונאמן, ורגלים לדבר שכך היה מעשה.

אך מאידך אף שנראים הדברים ישרים וברורים, ובכחאי גוונא היה אולי נטיה לעשות 'פשרה' כבשאר מקרים כאלו, אך מה נעשה בכגון דא שעל פי דין תורה "אין מוציאים מן היתומים בלא ראה גמורה", כיון שאינם יודעים כלום מה שהיה דין ודברים ביניהם. לשון הרמב"ם (ה' סנהדרין פכ"ד): "אין מוציאים מן היתומים אלא בראיה ברורה לא בדעת הדיין ולא באומדן המת".

וכן יצא לו הפסק ברור שאין להוציא מהם כלום, וזאת גם בשעה שכולם הכירוהו כאדם ישר ונאמן, ורוחו מן השקר כרחוק מורח ממתעב.

ואז ביקש מהם הקדושת לוי' לחכות קצת עד שיעלה דבר ברור בידו, ואז פנה בתפלה בבכי ובתחנונים לפני בוראו, מדוע יארע לו כדבר הזה, המשפט הראשון בעיר הזה, יפסוק שלא כיושר, בעוד שניכרים דברי אמת שאמת בפיו ואמת הוא טוען. יתר על כן, כולם ידעו כי הסוחר והמנוח היו ידידים ותקיים סממכו זה על זה ללא עוררין ומעולם לא השתמשו בשטרות ובכתב או בעדים לעסקותיהם. אין ספק שהמון העם ירעש מהפסק הראשון של הרב החדש...

*

עד שנכמרו רחמי שמים עלי, והופיע אצלו המת - שהופקד אצלו הדבש - בכבודו ובעצמו, ואמר לו: אל יצטרע הרב בפסקו, כי המשפט לאלקים הוא, והכל ישר והגון, כל דרכי משפט, א-ל-אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, וכך היה מעשה:

לפני שנים רבות, כלפני חמשים שנה ויותר, אבי ז"ל עשה מסחר עם אביו של האיש הזה שעמד לפניך בדין וביקש את פקדונו, ואז נשתקע ממונו של אבי ז"ל אצל אביו של האיש הזה המפקיד, שלא בכוונה אך גם לא בצדק, אביו הלך לעולמו וכך נשאר הדבר לזמן רב.

הסכום שאבד אביו אצל אביו של זה המפקיד, הן בדיוק הסכום של חביות הדבש שנשארו מוחות במרתף שלי, בעולם השפל הזה... ונמצאו הדברים ישרים ונאמנים אצל היורשים של בעלי המעשה, ומשפטי ה' ישרים צדקו יחדיו!

צהלו פניו של הר"ה הקדושת לוי' מבראדישטוב זיע"א, ופסק להם את פסקו, כשהוא נוכח לראות שבדרי תורתנו הקדושה ברורים, ומשפטי ה' ישרים.

*

לפעמים האדם נותן לבנו סכום כסף לקנות איזה דבר, הבן לא שמר כראוי, והכסף נאבד. הטיפש מתרגז מיד על בנו שלא שמר כראוי, אך החכם יודע שהכל בחשבון נכון ומדוקדק ביותר מן השמים. יתכן שמי שמצא את הכסף הוא האיש שפעם לוח ממנו כסף, או שבצורה אחרת הגיע אליו כסף ממנו, ועכשיו חוזר אליו הסכום בצדק וביושר, והכל לטובתנו למען נחמד מעושי דינו.

*

מקור: הסיפור מובא בס' עבודת הגרשוני פ' יתרו ד"ה או יאמר עפ"י מה ששמעתי, להנה"ק רבי גרשון אשכנזי ז"ע, היה רב בכמה קהלות ובק"ק קאלעמייא. נלב"ע ערב שבועות תרכ"ג, חתן הר"ה הרמ"מ מקאסוב ז"ע, בעל תורת חיים מקאסוב.

שערים המצויינים בהלכה

חַיֵּב כָּל אָדָם לְהַשְׁלִים פְּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצְּבוּר, פְּרִשְׁת הַשְּׁבוּעַ שְׁנַיִם מְקָרָא וְאַחַד תְּרָגוּם: בַּעֲנִין 'הַעֲבֵרַת הַסְּדֵרָה' הַלְכוּתִיָּה, דִּינִיָּה, מְנַהֲגִיָּה

הסגולה שנשמרה לדורות

הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע היה מנהגו לערוך את השולחן הטהור בימות החורף בעת סעודת ליל שבת קודש, ובשבתות הקיץ בסעודת היום. פעם אחת, בעונת הגשמים, אמר הרבי זצ"ל למשמטיו, שבשבת הבאה לא יערוך השולחן, ועל כן אל יכנסו לסעודה כי אם בני הבית והמשמטים. והנה, בדיוק באותו שבוע, עלה בדעת הרה"ח רבי יוסף מסאניק ז"ל לעלות לטשורטקוב לשבות שם בצל הקודש, להתבשם מאורו של כ"ק האדמו"ר הקדוש ז"ע.

בבואו שמה, שמע את החסידים משוחחים ביניהם, שבשבת זו אין הרבי עורך השולחן, ונצטער צער רב, ויחר לו הדבר מאוד, כי הרבה טרח ויגע לבא אל הקודש, והנה עתה לא יזכה לראות את הרבי בשעת עריכת השולחן. ועל כן לרוב חשקו ורצונו נכנס מבעוד מועד להיכל שבו היה האדמו"ר מקדש, והתביא עצמו מתחת לשולחן, כדי שיוכל לראות בעיניו את מהלך סעודת השבת.

בהגיע הזמן המיועד, נכנס הרבי הקדוש להיכל, ועמו בני ביתו והגבאים, לסעד סעודת חקל תפוחין קדישין. וכנזכר, לא ניתנה השרות להכנס לכל הקהל הקדוש הצובאים על דלתות הייכל, על פי מאמר הרבי. אחר אמירת שלום עליכם כנהוג, ואחר שבנו הרה"ק רבי ישראל הגיש הכוס על ידו והגיע הזמן לקדש, נשתהה הרבי הקדוש איזה זמן, וחזר והוריד הכוס מידו, ופתח ואמר: "מיר האבן בקבלה, אז מען געפינט זיך אין א' את צרה, זאל מען זאגן פה מלא, לוי יצחק בן שרה שאשע העלף מיר" [היינו שהקב"ה יעזור לו בזכות הצדיק], ואחר שסיים דבריו הגיח שוב הכוס על ידו הקדושה, וקידש על היין.

רבי יוסף, ששהה כל אותו הזמן מתחת לשולחן ושמע דיבורי קודש אלו יוצאים מפי הרבי, נתיישב בליבו, שבועדיא אליו יכוונו הדברים, ובוודאי יצטרך להם בזמן מן הזמנים. כי הלא מלבד בני הבית לא היה שם איש. ועל כן שינן הדברים היטב, וישמרם בליבו לעת הצורך. גם בשוכו לביתו, שינן הסגולה הזאת לבניו ולבני משפחתו והזהיר אותם לזכור הדבר היטב, כי בוודאי לא דבר ריק הוא שאז דווקא ראה הרבי לספר הדברים. וגם אחר שעברו שנים רבות ונסתלק רבי יוסף לעולמו, המשיכו בניו ובני ביתו לשנן לעצמם סגולה זו בהאמינם כי יבא יום שיצטרכו לזה.

בשנות הזעם והחיימה, במלחמת העולם השנייה, כאשר כבשו הרוצחים הגרמנים את העיר 'קראטנע', החלו מיד במעשי הרציחה והטבח כמנהגם, ימח שמם וזכרם. ריכזו הנאצים כשלושים יהודים מתושבי העיר, ובתוכם אחד מנכדיו, והוציאו אל מחוץ לעיר, והורו להם לחפור קברים לעצמם ולהכנס אל תוכם, כשבכוונתם לירות עליהם כשהינם בתוך קבריהם.

והנה, ברגע האחרון, טרם הוציאו מחשבתם מן הכח אל הפועל, נזכר נכדו בסגולה הנ"ל שקיבל מאביו, ויצעק בקול גדול ובלב נשבר: "רבי לוי יצחק בן שרה שאשע פון בארדיטשוב, העלף מיר!"

לקול זעקתו, נפנה אליו מפקד הקלנסים, ושאל אותו מה צעק, וענה לו: צעקתי שברצוני לילך ולשוב אל ביתי. המפקד שתמד לו לצון, צויה עליו לצאת מן הבור ולרוץ מהר אל עבר הנגר בכיוון העיר, ולחילילו הורה לכונן את רוביהם אליו, ולהמטיר עליו כדורי עופרת להרגו במיתה משונה. הנ"ל הזדרז לצאת מן הבור, וינס להציל נפשו מידם, ויקפזן אל הנגר ויעבור אותו בשחיה, כל זאת בעוד שהנאצים יורים עליו מכל הצדדים. ובדרך נס ממש עלה בידי לנזק עד ליער הקרוב, שם התחבא על איזה עץ משך שלושה ימים, וישב אל ביתו, שם מצא את בני משפחתו יושבים שבעה ומתאבלים עליו. הנכד הנ"ל זכה להקים דורות ישרים אחר המלחמה.

מקור: דברי דוד השלם

א. חייב כל אדם לעבור הפרשה בכל שבת שנים מקרא ואחד תרגום.^א

ב. ויש לזוהר לעבור על הפרשה בנחת ולהתבונן במה שקורא ולא לקרות הפרשה ולבו בל עמו.^ב

ג. האריז"ל גילה שיש בקריאה זו תיקונים גדולים ואין האדם מוכשר לקבל תוספת קדושת שבת רק אחר שעבר הפרשה שמו"ת.^ג

ד. **אופן הקריאה פסוק בפסוק או פרשה בפרשה**

ה. יש אומרים שקורין כל פסוק ופסוק שנים מקרא ואחד תרגום, ויש אומרים שקורין כל פרשה ופרשה והיינו פרשה פתוחה או סתומה שנים מקרא ואחד תרגום, ולהלכה אין הכרעה בזה, ודעביד כמר עביד דעביד כמר עביד.^ד

ו. יש שכתבו שיכול לקרות אפילו כל פרשת השבוע פעם אחת ואח"כ לקרוא שנית ואח"כ קורא כל התרגום.^ה

ז. אולם על פי האריז"ל יש להקפיד דוקא לקרות פסוק בפסוק ולא פרשה בפרשה.^ו

ח. בבמרא ברכות (ח) אמר רב הונא רב יהודה אמר רבי אמי לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבן, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו, ונפסק ההלכה בסי' רפ"ה סעיף א'.

ט. כתב הש"ה (מס' שבת, פרק נר מצוה אות יז) בזה"ל: כשקורא שנים מקרא ואחד תרגום ישים לבו ויעיניו להתבונן במה שקורא, וכן במצות התורה, הן במדות, הן בדרכי מוסר, הן בכל תועלת אשר יוכל להוציא מכל ענין וענין, ויקרא כדי ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, עכ"ל.

י. וכ"כ בספר מגיד משרים להב"י (ישעיה) בזה"ל: צריך לקרות הפרשה בנחת, ולהרגיש בספקותיה, ולתתן אותם, ומה שלא תוכל לתת עיניו במפרשים, עכ"ל.

יא. ז"ל מהר"ח ויטאל בשער הכוונות (דרוש א), היה אומר מורי [האריז"ל] ז"ל כי כיון שכבר קרא הפרשה כבר יש באדם כח לקבל תוספת קדושת השבת, ולכן לא היה טובל קודם שיקרא הפרשה [שאו מקבלין תוספת קדושת שבת], וזלתי דרך מקרה, עכ"ל.

יב. וכ"כ מהר"ם פאפיר"ש בספרו אור צדיקים (סי' כ"ח אות י"ח) ד"ל שם, יזהר שלא לטבול אלא אחר שיקרא הסדרה שמו"ת דאם לא כן [שטובל קודם קריאת הסדרה] אין בו כח לקבל הארת שבת, עכ"ל.

יג. בסי' רפ"ה משנ"ב (סק"ג) הביא פלוגתא אחרונים בענין זה והכריעו להלכה כן, [ויש לציון מה שכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' לג) ששמע מאחד שהיה אצל חפץ חיים וראה שהעביר הפרשה פסוק בפסוק שמו"ת בצירוף פרש"י והרמב"ן ע"ש].

יד. והנהיגו לקרות כל פרשה ופרשה אף כשנגמר הפרשה באמצע הפסוק כגון בפרשת פנחס (כו א) ופרשת דברים (ב ח) יש להפסיק באמצע הפסוק ע"ש.

יז. בשער הכוונות שם כתוב בזה"ל: מנהג מורי ז"ל תיכף בסיימו תפלת שחרית דיו"ו היה הולך לבית הכנסת או לבית מדרשו

א. כן הביא החיד"א במחזיק ברכה (סק"ח) שיש לזוהר בזה, ובקצות השולחן (סי' ע"ב סק"א) שהמנהג לחוש לזה.

ב. כן הוכיח הפמ"ג (שם א"א סק"ט) מדין המבואר בשו"ע שמלמד תינוקות יוצאין חובת קריאת הפרשה בזה שקורא הפרשה עם התינוקות, אף שאין קורין עם הטעמים, והר"ד במשנ"ב (שם סק"ז).

ג. מקור דבר זה נמצא בסדר היום שכתב בזה"ל: ואם אפשר לו שלא יפסיק בה על שום דבר הוא טוב ויפה, וכן ראיתי מדקדקים עושים כן, וכן ראוי לכל בעל נפש לעשות כדי שתהא קריאתה בקבע ולא בעראי, עכ"ל, והתניקו הפוסקים המ"א (סק"ב) ומשנ"ב (סק"ז) את דבריו, ומשמע שאין איסור בדבר זה [וזלתי מדין הפוסק בדברי תורה כשאר לימוד דעלמא], [אמנם חידוש מצינו בבאר היטב (סק"ב) שכתב ואיסור גדול להפסיק בקריאת שמו"ת בדברו, עכ"ל, וכבר טרחו האחרונים להבין דבריו בזה].

ד. בסי' רפ"ה משנ"ב (סק"ז), ומקורו בספר סדר היום, וז"ל מצינו שהקפידו חכמים שאין לעבור בסוף הפרשה ואח"כ לחזור לכתחלה, ואפי' פסוק המאוחר לקרוא אותו קודם הפסוק הקודם אינו יכול, עכ"ל.

ה. כ"כ בקצות השולחן (סי' ע"ב סק"ח) והוכיח דבר זה מקריאת התורה שאם חיסר פסוק משלימין אח"כ ולא הקפידו על הסדר וכל שכן שיש להקל בקריאת הפרשה שמו"ת.

ו. ונגזע זאת בפרשת בשלח שיש נוהגין לקרות פרשת המן שמו"ת ביום השלישי [משום סגולה לפרנסה כמקובל ממהר"ם מרימנוב ז"ע] ולפי"ז יוצא בשעת שקורא הפרשה בער"ש יכול להשלים תחלת הפרשה ולדלג על פרשת המן שכבר קרא ביום שלישי.

ראשון^א, וכן אפשר לקרות פרשה בכל יום ולגמור בער"ש^ב, וכן נהגו כמה גדולים לעשות^ג.

אמנם על פי האריז"ל יש לקרות הפרשה דוקא בערב שבת, ואפשר לקרוא הפרשה גם קודם חצות^ד, ויש אומרים שיש סגולה מיוחדת לקרות הפרשה קודם חצות היום^ה.

א. עפ"י האריז"ל אין לקרות הפרשה בליל ששי, ואף לא באשמורת בוקר של יום ששי קודם עלוה"ש, והטעם שיש קפידיא שלא לקרות התרגום בעוד ליל^ו.

להשלים הפרשה לפני אכילה

ב. אם לא קרא הפרשה בער"ש ישלמינו בשבת, ולכתחלה יש לזיזת להשלימו קודם שאוכל סעודת שבת בבוקר, וכמו שצויה רבינו הקדוש לבניו קודם שנפטר שלא יאכלו סעודת שבת עד שיגמרו הפרשה^ז.

ג. אמנם באופן שאם ישלים הפרשה לאחר התפלה יפריע ויצער בני ביתו שלא יוכלו לאכול ביחד עמו סעודת שבת, או שיצטרכו להתמין עליו והם רעבים לאכול עדיף שיאכל עמהם וישלים הפרשה מיד אחר הסעודה^ח, וכ"כ כשיש לו אורחים בביתו שיהיה שלא לעכב הסעודה בשביל זה^ט.

סוף זמן הקריאה

י. נחלקו הראשונים בסוף זמן קריאת הפרשה שמו"ת, ויש בזה ג' דיעות, 1. עד זמן מנחה דשבת שאז מתחילין קריאה של פרשה הבאה^{כא}. 2. עד סוף יום שלישי בשבוע שג' ימים הראשונים של שבוע נמשך לשבת שעברה. 3. עד יום שמחת תורה שאז גומרין כל התורה כולה ועדיין יכול להשלים הפרשה.

טו. ולמעשה לכתחלה יש להקפיד שלא לאחר זמן הראשון, ולכן יש להקפיד שלא לאחר קריאת הפרשה עד זמן תפלת מנחה, אך בדיעבד אם לא השלים הפרשה ישלים לפחות עד סוף יום ג' או

יב. סי' רפ"ה סעיף ג'.

יג. בסי' רפ"ה משנ"ב (סק"ח) הביא שכן היה מנהג הגר"א.

יד. בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' לג) שהוא נצטוה להשלים הפרשה במתינות והבהנה וכן נהגו הרבה גדולים ע"ש.

טו. כן הובא לעיל משער הכוונות שקרא הפרשה מיד אחר תפלת שחרית ביום הששי, ויש לציין דאף שהמ"א (סק"ה) הביא משם השל"ה שיש לקרות הפרשה בער"ש אחר חצות היום, הנה מקור דברי השל"ה הן מספר פרי עץ חיים שהביא כן בשם האריז"ל, אמנם כבר כתב החיד"א במחזיקי ברכה (סי' רפ"ה) שיתור נאמנים ומוחקים דברי השער הכוונות שיש לקרות מיד אחר התפלה קודם חצות.

טז. בספר דברי יצחק (אות לד) כתב בזה"ל: שמעתי בשם הרה"צ מו"ה מאיר מסטאבניץ זצוק"ל [האור לשמים מאפטא], שמי שקוצץ הצפרנים בע"ש וגומר הפרשה שמו"ת קודם חצות היום דוקא בע"ש אזי הוא מובטח לכל השבוע שלא יבא לידי עבירות חמורות ר"ל, עכ"ל.

יז. החיד"א במחזיקי ברכה (סי' רפ"ה סק"ט) כתב בזה"ל: אין לקרות הפרשה שמו"ת באשמורת אור הששי קודם שיאיר היום כי כתבו גורי האריז"ל זצ"ל שאין לקרות תרגום בלילה, עכ"ל, והו"ד בשע"ת (שם סק"א).

יח. סי' רפ"ה סעיף ד', עפ"י דברי התוס' בברכות (ח) שכתבו בזה"ל: במדרש ג' דברים צוה רבינו הקדוש לבניו בשעה שנפטר, שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה, משמע דקודם תאכלו צריך להשלימה, עכ"ל.

יט. בסי' רפ"ה שער הצינון (סק"ד) כתב שאם יש לו אורחים בביתו שתאבאים לאכול לא יעכב הסעודה בשביל זה ע"ש, וא"כ הוא הדין בני ביתו שלא גרעו מאורחים.

כ. סי' רפ"ה שעה"צ (סק"ד).

כא. לכאורה הכוונה עד זמן שמתחילין הציבור לקרות מנחה בשבת, דהיינו חצי שעה אחר חצות היום.

לכל הפחות עד שמחת תורה.

טז. יש מי שכתב שאם התאחר וכבר הגיע זמן המנחה דשבת עדיף להשלים הקריאה ביום השבת ולא לאחרו עד סוף יום ג' אחר שבת^{כב}.

יז. אם חיסר פרשה אחת ובא להשלימו בער"ש יש מי שכתב שיש להקדים פרשת השבוע שהוא חובת היום ואח"כ ישלים הפרשה שחיסר, אף שנמצא שלא יקרא כסדר הכתוב בתורה^{כג}.

כמה מנהגים הנוגעים בסוף קריאת שמו"ת

יח. על פי האריז"ל יש להקפיד כשגומר תרגום של פסוק

כב. כן האריך להוכיח בקצה"ש (סי' ע"ב סק"ז).

כג. כן בירר בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' ר"ג), אכן יש לציין שהקצה"ש (סי' ע"ב סק"ט) חולק ע"ז שעדיף לקרות כסדר הכתוב בתורה ולכן ישלים קודם הפרשה שהשמיט ואח"כ ישלים פרשת השבוע ע"ש, וכל זה אינו רק לענין לכתח"ל דאילו בדיעבד אין בזה עיכוב.

האחרון יקרא שנית הפסוק האחרון כדי לגמור הפרשה במקרא ולא לגמרו בתרגום^{כד}.

יט. אחר גמר קריאת הפרשה נהגו לקרות הפטורה, והטעם שמא יקראו אותו למפסיר ולכן צריך להרגיל בה^{כה}, ובד' פרשיות יקרא הפטורה של ד' פרשיות^{כו}, וכן בשבת ראש חודש או ערב ראש חודש או שבת תנוכה יקרא הפטורה שעתידין לקרות בשבת זה^{כז}.

כ. גם כשעבר הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום יש לזיזת נמי לקרות הפרשה עם פרש"י כיון שהתרגום אינו מפרש הכל^{כח}, וכידוע שרבינו זי"ע הקפיד מאוד על ענין זה.

כד. כ"כ מהר"ח ויטאל בשער המצות (פ' ואתחנן) וז"ל: דע כי בכל ערב שבת אחר שתסיים הפרשה שנים מקרא וא' תרגום תכפול פסוק אחרון של הפרשה מקרא ולא תרגום. עכ"ל.

כה. סי' רפ"ה סעיף ז'.

כו. סי' רפ"ה משנ"ב (סק"ז).

כז. שו"ע הרב סי' רפ"ה (סעיף י').

כח. סי' רפ"ה סעיף ב'.

יצחק סגולה פתורה

שמחת תורה מתוך הפיוט

כל ברכה:

מקבל 'כל' הישועות

- גם פרנסה
- גם הצלחה
- גם הרווחה
- גם בריאות
- גם ישועות
- גם ברכות
- גם השפעות
- גם בני
- גם חיי
- גם מזוני
- גם נחת
- גם אריכות ימים
- גם רפואות
- גם זיווגים
- גם שפע
- גם רוחניות
- גם גשמיות
- גם שלום ושלוה
- גם שמחה
- גם צהלה
- גם חכמה
- גם עושר
- גם כבוד
- גם כלכלה
- וגם העיקר
- סיעתא דשמיא

כל אחד:

לומד 'כל' יום

- גם הגבאים
- גם הפרנסים
- גם הזקנים
- גם הבעלי בתים
- גם האברכים
- גם העסקנים
- גם הת"ח
- גם השדרי"ם
- גם החזנים
- גם השמשים
- גם הרבנים
- גם הצדיקים
- גם החסידים
- גם המון עם
- גם צעירים
- גם ישישים
- גם הנוסעים
- גם התושבים
- גם הגדולים
- גם הקטנים
- גם העובדים
- גם המקובלים
- גם הקדושים
- גם הפרושים
- גם המבקשים
- גם הגאונים

בחורף הזה אף אחד מאתנו לא עולה לישון על מיטתו בלילה טרם למד 'עמוד החיים' שלו - העמוד שהיום לא עובר בלעדו!!!

למנצח על השמינית: פרק השמיני ממחלת שמיני עצרת חורף חדש עם פרק חדש